

TILL SKIDANS FEMTIOÅRSJUBILEUM SÅSOM REDSKAP VID ARKTISK FORSKNING

Femtio år ha nu förflutit, sedan A. E. Nordenskiöld företog sin sista stora polarexpedition, vars huvuduppgift var undersökningen av de inre delarna av Grönlands inlandsis, dit någon mänsklig varelse på den tiden ännu ej nått. Nordenskiöld, vilkens vetenskapliga idéer stundom voro en smula djärva, hade fått för sig, att Grönlands inre måhända vore isfritt. Såsom orsak härtill tänkte han sig, att Grönland i likhet med ett flertal kontinenter skulle vara högst på kanterna; på kustbergen avsatte sig därför den största nederbörden, vilken i detta fall på grund av det nordliga läget utskiljer sig i fast form såsom snö. I skydd av dessa kustberg skulle det inre kunna vara isfritt och betäckt av någon vegetation.

Vid en måttlig nedisning vore teorien riktig, men då det var bekant, att bergen på något avstånd från kusten voro helt och hållet övertäckta av is, som åtminstone sträckte sig flera mil inåt land, under det att i havet väldiga isströmmar mynnade, så var det svårt tänka sig ett isfritt inre. Från kustbergen, om de nu utgjorde kondensationscentra, måste på grund av isens plasticitet även väldiga ismassor röra sig mot den förmodade sänkan och utfylla den.

Nordenskiöld var emellertid ganska envis, när han en gång uppgjort en teori, och för övrigt var inlandsisens inre ett terra incognita, som väl kunde vara värt att närmare undersöka, och så kom den berömda isvandring till stånd, vilken otvivelaktigt bildat epok i inlandsisens utforskande.

För att underlätta framträngandet i de inre delarna medtogos två lappar, som på skidor skulle kunna på kort tid intränga avsevärda sträckor, om skapligt skidföre erbjöds.

Detta var första gången, som skidor kommo till väsentlig användning vid en geografisk upptäcktsresa. Att så var fallet kan synas egendomligt, när redan då så många arktiska färder företagits, även vintertid. Orsaken härtill torde ligga däri, att den tidens lärda herrar och polarfarare icke själva hade någon som helst övning i skidåkning. Till och med i mellersta delarna av vårt land, där tillgången på snö vintertiden stundom kan vara rätt stor, var kunskapen i skidåkning nästan ingen, även bland skolungdomen. Först i mellersta och övre Norrland var detta fortskaffningsmedel i allmänt bruk. I Norge var nog däremot skidåkningskonsten spridd över större delen av landet, men detta hade ej haft något inflytande på polarforskningen, emedan Norge på den tiden ännu ej börjat verksamt delta i dessa forskningsresor, undantagandes genom fångstfärderna till sjöss. Även under de stora ryska upptäcktsfärderna i Sibirien under 1700- och 1800-talen tycks man icke ha begagnat sig av skidor utan huvudsakligen av renskjuts och hundslädar, ehuru en mängd av de sibiriska folkslagen redan på den tiden allmänt använde skidor. Saken var väl den, att skidåkningen var mera påkostande och för expeditonsledarna själva obekant. I Kanada användes redan på ett tidigt stadium kanadensiska snöskor eller trugor, medan även därstädes skidor torde ha varit i huvudsak obekanta.

Av samtliga deltagare utom lapparna kunde, så vitt jag kan erinra mig, under Nordenskiölds expedition ingen¹⁾ använda skidor, oaktat flera av expeditionens deltagare voro kroppsligen väl rustade. Nordenskiöld själv var en stark och duktig man och i sin ungdom hade han företagit farliga skridskofärder mellan Finland och Sverige. Men den lärda världen, som så gott som undantagslöst bodde

¹⁾ Undantagandes möjligen de tre norska fångstmän, som deltog i expeditionen.

utanför gränsen för skidornas användning, hade ännu ej fått sin uppmärksamhet riktad på detta fortskaffningsmedels betydelse för färder i de arktiska trakterna. Det fordras ju också en ej obetydlig övning för att med fördel använda detta redskap. Nansen säger 1890: "paa tidligere expeditioner er merkelig nok skierne komne til yderst liden eller aldeles ingen anvendelse". På sommarexpeditioner på fasta land hade man ju ej heller någon användning för dem.

Nordenskiöld hade emellertid 13 år före den ifrågavarande Grönlandsresan tillsammans med professor Berggren i Lund företagit en vandring på Grönlands inlandsis och till fots inträngt 5 mil från iskanten. Han hade sålunda erfarenhet och, då det nu 1883 gällde att framtränga vida längre ända till de inre delarna av inlandsisen, låg det nära till hands medtaga skidlöpare. Tvenne Jokkmokkslappar, Pavva Lars Tuorda och Anders Rassa, utsågos härtill. Nordenskiöld själv betraktade saken såsom en nyhet i polarforskningen. I sin rapport till dr. Oskar Dickson skriver han nämligen om isvandringen: "Ett nytt fortskaffningsmedel är för första gången lemnadt polarforskaren, hvilket bör kunna ofantligt underlätta hans arbete, möjliggöra för honom att framtränga, dit han eljest ej kunde nå, och på hvars användning den vid skidlöpning från barndomen vande nordbon nästan har 'eneret'".

Jag har blivit uppmanad att i egenskap av den ende kvarlevande vetenskaplige deltagaren i Grönlandsexpeditionen 1883 återuppliva minnet av denna tilldragelse, då skidlöpningen för första gången användes i den arktiska forskningens tjänst. Emellertid måste jag beklaga, att jag i likhet med övriga vetenskapsmän utom Nordenskiöld, topografen och läkaren själv ej deltog i isvandringen. Mitt minne av de båda lapparna, såsom de framträdde under sjöresan, är även ytterst svagt och konturlöst, då de ej deltog i de vanliga sjömansarbetena ombord och mest höllo sig för sig själva. Det enda jag vill minnas av dem är att från deras hytt spred sig en viss frän odör av skinnkläder

och torrkött samt att de betraktade eskimåerna med ett visst förakt, åtminstone i början, och voro rädda för att på något sätt ställas i paritet med dem.

Av Nordenskiölds rapporter till dr. Dickson, offentliggjorda i Ymer för 1883 samt av hans bok Den andra Dicksonska expeditionen till Grönland (Sthlm 1885), kan man dock få en rätt god föreställning åtminstone om lapparnas roll under isvandringen. Den duktigaste var uppenbarligen Lars, som hade ett utmärkt lokalsinne och i övrigt var en synnerligen duktig och omdömesgill man. Så skriver Nordenskiöld en av de första dagarna av isvandringen: "Vi voro redan här i tillfälle att beundra den säkerhet, med hvilken lappen Lars visste bland de tusende hvarandra fullkomligt lika iskullarna återfinna den väg, han utrekognoscerat och huru säkert han bedömt, hvar de minsta svårigheter mötte. I stället för alpstafr bar han i handen ett björnsput, hvilket bar talrika märken av de med det samma fällda björnarnas tänder. Inalles har han dels med put, dels med kula dödat 25 landtbjörnar, och hans ögon lyste vid tanken på att även få pröfva sina krafter på en isbjörn. Detta förunnades honom dock ej under denna expedition."

Där terrängen erbjöd några svårigheter, skickades Lars i förväg att utse väg. Detta gällde ej endast när isen var kuperad utan även där någon av de talrika större isälvarna skulle kringgås eller övertväras. Stundom måste Lars göra ganska långa exkursioner för att finna en framkomlig väg. Då all landkänning var slut, beklagade sig lapparna över svårigheten att återfinna den en gång utstakade vägen, dock synas de ha rätt sig ganska bra.

Vid 18:de rastplatsen hade man enligt Nordenskiölds ortsbestämningar nått omkr. 12 mil från iskanten. Isen var här så sonderfrätt genom smältning, att den övergått i snösörja, i vilken kälkarna fastnade. Förhållandena blevo under de följande dagarna än värre, så att Nordenskiöld rent av befarade möjligheten av att expeditionen skulle drunkna. Den 21 juli sändes Lars ut att söka en bättre

Nordenskiölds karavan på inlandsisen. 18/7 1883.

C. J. O. Kjellström, foto.

väg. "Han återkom med det beskedet, att isens yta längre öster ut öfverallt bildade en öfverskådlig, vattendränkt snöslätt, och sade sig för första gången i sin lefnad ej veta någon råd."

Nordenskiöld beslöt därför att vända, sedan han utsänt lapparna på en så lång skidfärd mot öster som möjligt.

Lapparnas skidfärd.

Lapparna blevo genast mycket intresserade för sin uppgift och ville utsträcka färdens till tre eller fyra dagar.¹⁾ De startade den 22 juli kl. 1/3 f. m. men återkommo redan efter 57 timmars bortovaro, huvudsakligen av brist på dricksvatten. Sedan de passerat snösörjan, som utgjorde ett bälte av omkring 50 km bredd, hade de kommit in på

¹⁾ Ur Nordenskiölds order till lapparna kan anföras följande:

"Lars och Anders gå med skidor öster ut dock så, att de, om de så anse skäligt, få förändra kursen något mot norr eller söder. Vid slutet af hvar tredje mil upptecknas barometern och den kurs, som tagits. Bortovaron beräknas till fyra dagar, men vi invänta dem här i sex. Efter denna tid, eller lördagen den 28 juli, måste vi vända. I så fall kvarlemnas här på en kälke proviant, sprit, madrasser, sofsäckar samt hö. Lars varnas att vara för djerf."

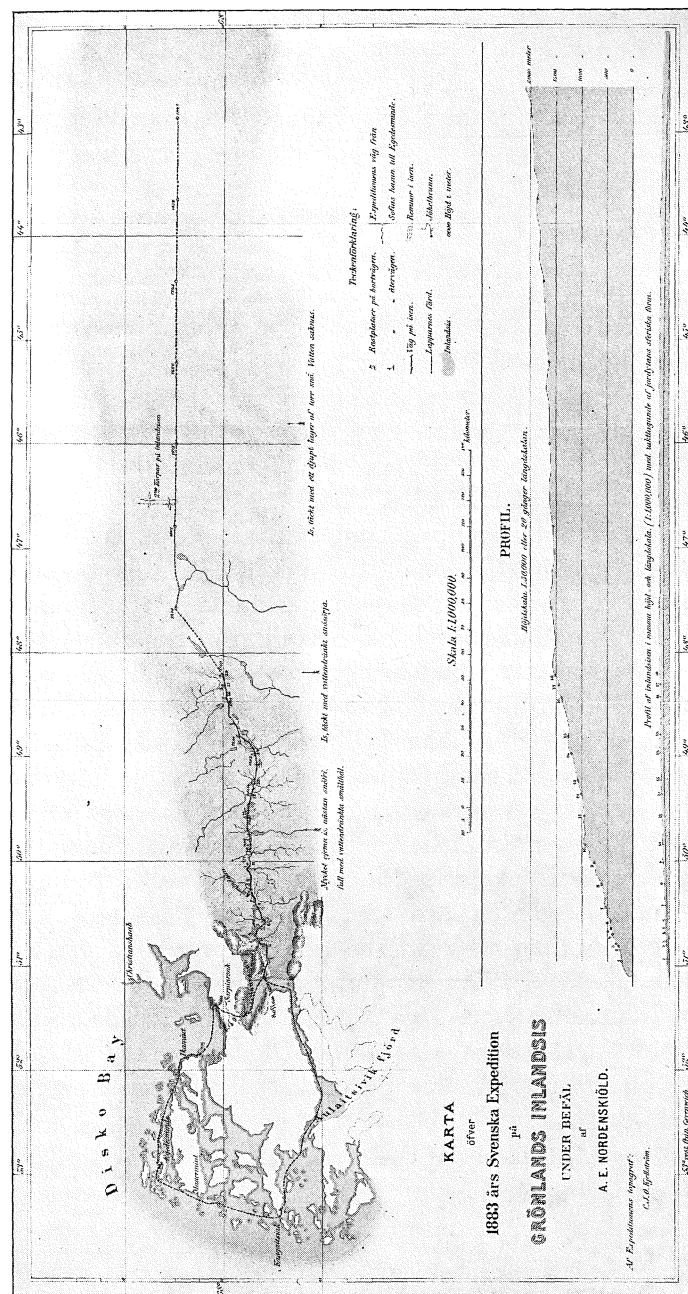
2. På skidor.

torr snö, som bildade ett utmärkt skidföre. "Så slät skidmark hade Lars aldrig sett förut, det gick ytterst lätt med skidorna". Lufttemperaturen där inne var omkring -5° . Något vatten fanns ej, varför de började lida av törst. Vid vändpunkten, som de ansågo ligga 230 km öster om Nordenskiölds innersta tältplats eller mitt inne på den grönländska kontinenten, gjorde de eld med signalstaven och smälte vatten i en konservbruk. Aneroidavläsningen gav här en höjd av 1,947 m över havet. Se den här reproducerade kartan, som anger lapparnas väg och vändpunkten efter deras egen uppskattning. Under återvägen hade snösörjan antagligen bättrat sig genom vattnets borttrinnande och temperatures sjunkning. Det började nu bli kalla nätter.

Nordenskiöld betvivlade för egen del icke sannfärdigheten av lapparnas berättelse och uppskattningen av den tillryggälagda väglängden, men han förutsåg, "att man på månet håll skulle betvifla möjligheten av att med skidor på 57 timmar tillryggälägga 460 km", och det så mycket mera som den tiden några bestämda uppgifter om den hastighet, varmed skidlöpare kunna tillryggälägga långa distanser, icke tycktes föreligga. Det var med anledning härav, som den bekanta skidtävlingen på sjöarna mellan Jokkmokk och Kvikkjokk anordnades påföljande vinter. Den kom till stånd den 3—4 april 1884, banans längd var 110 km, men som den åktes fram och tillbaka, blev distansen 220 km. Föret uppgavs ej ha varit fullgott och mellan sjöarna förekom delvis backig terräng. Utspisningen utgjordes huvudsakligen av kaffe.

Som förste man inkom Pavva Lars Tuorda på tiden 21 t. 22 m. Nio andra deltagare fullgjorde tävlingen, därav fem på mindre än 23 timmar. Lars framkom i synnerligen god kondition och skulle utan tvivel ha kunnat åka åtskilliga mil till.

Lars nådde vid denna tävling en hastighet av över 10,3 km per timme, under det att hastigheten på inlandsisen, om man antager den uppskattade distansen såsom riktig,

Tuordas och Rässas färd på skidor år 1883 in över Grönlands inlandsis från 18.de lägerplatsen till vändpunkten.

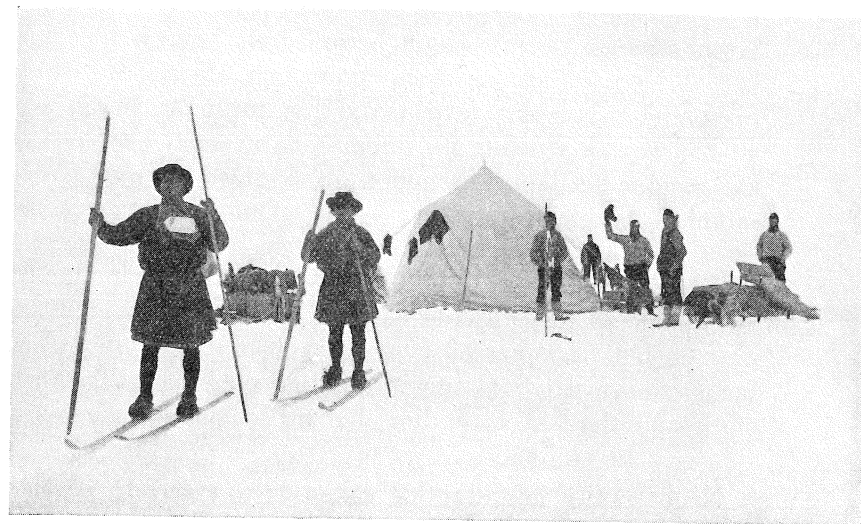
endast uppgick till 8,0 km per timme. Denna uppskattning kan sålunda ej anses orimlig. Detta kan man så mycket säkrare påstå, som man numera genom talrika tävlingar även i kuperad terräng uppnått vida större hastigheter t. ex. 50 km på 4 timmar eller ännu mindre.

Enligt Nansen var denna skidlopning den längsta, som den tiden var bekant. Något bevis för riktigheten av lapparnas uppgift om den väglängd de tillryggalagt på inlandsisen finner han dock icke i densamma. Tvärtom anser han den orimlig och det av två skäl.¹⁾ Först och främst är det påfallande, att höjdskillnaden mellan startpunkten (1,510 m) och vändpunkten (1,947 m) för lapparnas skidfärd är i jämförelse med den uppgivna distansen alltför liten och stämmer illa med den stigning av inlandsisens yta, Nordenskiöld genom sina av honom själv gjorda höjd- och Ortsbestämningar funnit. Nansen betraktar nämligen inlandsisens yta såsom manteln till en cylinder med horisontal axel, och en brytningslinje på denna yta vid lapparnas startpunkt är icke trolig. Emellertid säger Nansen själv, att inlandsisen höjer sig trappstegsformigt och någon särdeles jämn cylinderyta kan inlandsisen sålunda ej bilda. Denna trappstegsformiga höjning framhålles ytterligare av de Quervain,²⁾ ledare för den schweiziska expedition, som 1913 övertvårade inlandsisen från Diskobukten till Angmasalik. Han fann på västsidan 10 trappor intill höjden 1,800 m. Emellan 1,830 och 1,930 m ö. h. fann han ett utpräglat plan, som ungefär motsvarar den slätt, på vilken lapparna färdades. Det är vidare att märka, att schweizarnas väg just där korsade lapparnas. Emellertid tyckes även de Quervain anse, att den väglängd, de uppgivit sig ha medhunnit, skulle vara mycket överdriven.

Om man betraktar de Quervains kurvkarta över inlands-

¹⁾ Paa ski over Grönland. Kristiania 1890. Sid. 686.

²⁾ A. de Quervain & P. L. Mercanton, Ergebnisse der Schweizerischen Grönlandsexpedition. — Denkschriften der Schweizerischen Naturforschenden Gesellschaft. Bd LIII. Sid. 67.

Lapparnas avfärd österut från 18:de tältplatsen på inlandsisen 22/7.

C. J. O. Kjellström, foto.

isen, så finner man, att, om lapparnas uppgift om väglängden är riktig, skulle de ha nått en höjd av omkring 2,400 m. Men till grund för de Quervains kurvor ligga alldeles för få observationer och det är väl tänkbart, att lapparna åkt i ett relativt lågt parti av inlandsisen.

Efteråt kan man anmärka, att Nordenskiöld borde ha givit lapparna något medel att mera exakt angiva läget av vändpunkten på inlandsisen. Men för detta ändamål hade man ej haft annat att välja på än en longitudsbestämning, en alltför svår uppgift även för den duktige Lars. Man får ej begära orimligheter. Den Nordenskiöldska isvandringen och lapparnas skidfärd var i förhållande till senare isvandringar ett pionjärarbete och sådana äro nästan alltid behäftade med ofullkomligheter, men äro därför ej mindre ärofulla.

Med stöd av sin teori om inlandsisens jämna välvning kommer Nansen till det resultat, att lapparna endast skulle ha nått omkr. 70 km från startplatsen. Detta anser han även därav troligt, att skidföret på inlandsisen skulle vara dåligt, en uppfattning, som grundar sig på hans egen er-

farenhet; men såsom bekant beror förets beskaffenhet huvudsakligen på snöns temperatur och ålder. Att skidföret under Nansens färd var dåligt torde ha berott på, att han var så sent ute på sommaren, att snön var mycket kall, under det lapparna under sin skidfärd hade en gynnammare temperatur, omkr. -5° . Om man tager i betraktande, att Pavva Lars väl torde ha varit den styvaste längdskidlöpare, som uppträtt på den grönländska inlandsisen, samt att han ej hade någon kälke att draga utan endast en lätt packning på ryggen, samt om man ytterligare tager hänsyn till hans utomordentliga omdömesgillhet och stora ambition, så förefaller den av honom uppgivna distansen icke så omöjlig.

Något sämre gestaltar sig saken med avseende på Anders Rassa, som var åtskilligt kortare till växten, men liksom Lars stark och frisk. Han deltog icke i skidtävlingen i Lappland 1884. En sak, som talar till hans förmån, är emellertid, att han en gång under isvandringen på egen begäran fick tillstånd att under natten ränna i förväg för att rekognoscera terrängen samt se efter om ej land kunde upptäckas. "Han återkom först efter sex timmar med det beskedet, att han nått $2\frac{1}{2}$ mil (27 km) längre fram, att isen blev jemnare samt fortfarande höjde sig långsamt, men att spår till land ej kunde ses." Uppgiften om väglängden ansåg Nordenskiöld "i början såsom öfverdrifven, men tviflet var obefogadt". Expeditionen behövde nämligen de tvenne följande dagarna för att med sina slädar "tillryggslägga den af skidspår utmärkta väg, där Anders framgått, och dock var skidföret där ej fullgodt". Den hastighet, varmed Anders rände, uppgick till omkr. 9 km i timmen.

Skulle Nansens beräkning vara riktig, att lapparna endast nått 70 km från den innersta tältplatsen och då för färden åtgick 57 timmar, skulle deras hastighet endast ha varit omkr. $2\frac{1}{2}$ km i timmen, en löjligt liten hastighet för så vana skidlöpare som dessa lappar. Man skulle då vara nödsakad antaga, att ett avsiktligt bedrägeri före-

låge, att de skulle ha stått stilla i timtal eller dyl. Att lägga sig på isen var ej lockande, då de varken medförde tält eller sovsäckar och de ju icke en gång hade kokapparat. Det är mycket troligare, att de knogat på så mycket de orkat för att fortast möjligt få syn på det hägrande isfria inlandet. Till försvar för deras uppgift kan även läggas den omständigheten, att de i övrigt voro kända för hederlighet och säkerligen hade gott omdöme beträffande tillryggalagd väglängd. Denna kan visserligen ha överskattats men omöjligen i den grad, som Nansen vill göra troligt. Det synes mig då sannolikare, att något fel i höjdbestämmningarna kan föreligga, eller ock att inlandsisen på den ifrågavarande sträckan är flackare än man skulle vara böjd att antaga.¹⁾

Den historiska betydelsen av lapparnas skidfärd.

Nordenskiölds förhoppning, att han genom engagerandet av de skidåkande lapparna för inlandsisens undersökning infört ett nytt fortskaffningsmedel för polarforskaren, har i hög grad förverkligats. Endast 3 år efter Nordenskiölds isvandring gjorde den sedan så berömda polarforskaren Peary en färd på den grönländska inlandsisen och medförde därvid såväl skidor som kanadensiska snöskor, vilka båda hjälpmedel kommo till flitig användning. Närmast i tidsföljd kommer därpå Nansens berömda skidfärd tvärs över inlandsisen 1888. *Han säger själv, att han fått idén till densamma genom lapparnas färd.* Medelbart kan denna sålunda anses såsom den första impulsen till norrmännens storartade insats i polarforskningen under de följande årtiondena. Skidorna ha se-

¹⁾ Professor K. B. Wiklund, som väl kände de båda lappmännen och vilken på författarens önskan genomläst denna artikel, tillägger: "Det finns inte det ringaste skäl att tvivla på dessa lappars uppgifter om den vägsträcka de ränt på inlandsisen. Bägge voro synnerligen omdömesgilla härvidlag och skulle inte ha kunnat komma på någon tanke att fuska, allra minst Pau-Lassi, som var en synnerligen intelligent, pålitlig och energisk man."

dermera utgjort ett alltjämt återkommande hjälpmedel för snart sagt alla polarexpeditioner i snörika trakter, även om man därjämte begagnat sig av varjehanda andra hjälpmedel, såsom hundslädar, isländska hästar med kälkar och på sista tiden motorslädar och flygmaskiner.

Lapparnas skidfärd har även i ett annat avseende haft en enorm betydelse, nämligen att rikta världens uppmärksamhet på skidlöpningen såsom sport. Redan ett fåtal år efter Nordenskiölds Grönlandsfärd började den svenska ungdomen intressera sig för skidåkning och enligt föreliggande statistik såldes i Stockholm redan 1887 ett rätt stort antal skidor. Nansens färd över inlandsisen gjorde denna sport ännu mera populär. Särskilt i Norge blomstrade den upp såsom aldrig tillförne. Mot slutet av århundradet spred sig intresset för skidåkning även till Melan-Europa. Numera är det en internationell sport med föreningar och tävlingar i nästan alla länder, där avsevärda snömängder förekomma under vintern, såsom framgår av talrika skildringar i denna årsskrift.

Lapparnas skidfärd har sålunda medelbart burit rikliga frukter, vilket Föreningen för skidlöpningens främjande nu, då jämmt 50 år förflutit sedan detta märkliga initiativ av Nordenskiöld togs, har all anledning att erinra sig.

De Nordenskiöldska lapparnas senare öden.

De Nordenskiöldska expeditionerna kunde samt och synnerligen glädja sig åt en storartad popularitet. De voro hors concours, man var den tiden ej bortskämd med så mycket epokgörande forskningsresor. Den, som hade varit med Nordenskiöld till Spetsbergen eller Grönland eller allra helst på Vegafärden, hade därigenom fått ett avsevärt plus i sitt personliga anseende. De Nordenskiöldska lapparna blevo till och med föremål för särskild utmärkelse från konung Oskars sida, i det han lät till dem överlämna var sin silvermedalj, såsom framgår av nedanstående av Redak-

tionen inhämtade meddelande ur Norrbottenskuriren för 4/1 1884.¹⁾

Den ringa bekantskap med de båda lapparna jag stiftat under Grönlandsfärden, blev när jag sedermera började undersökningar i Sarekfjällen betydligt utvidgad. Minnet av denna resa var då, 1895, ännu ganska livligt, och Pavva Lars och Anders omtalades i trakten allmänt såsom "Grönlandsfararne".

Den första sommaren jag arbetade där, hade jag hos Turistföreningens ombud beställt tvenne bärare att följa mig under min resa. Till min egen överraskning visade sig den ena av dem vara Anders Rassa. Han var nu 51 år, men såg rätt så pigg ut. Jag fick dock det intrycket, att det numera var en person, som gärna sparade sina krafter. Åtminstone uttryckte han ett par gånger sitt missnöje med att flera dagar å rad gå med mig och bära bördor upp på höga toppar. Mot hans plikttrohet gentemot en ålagd uppgift där emot var dock intet att anmärka. Han var till och med till stor hjälp genom att på eget initiativ skaffa mig klöjfenar från lapparna i väster.

Rassa var vid den tiden ogift, men vid 57 års ålder gifte han sig med en tämligen förmögen lappkvinna. Han hade dock otur med sina renar, varjämte han gav sig in på oförståndiga byggnadsföretag, så att förmögenheten smälte

¹⁾ "Sistlidne Andersmessohelg tilldelades i kyrkan (Jokkmokk) efter slutad gudstjänst de tvenne i Grönlandsexpeditionen deltagande, i Jokkmokk hemmahörande lappmännen Anders Pawason Rassa och Pawa Larson Tuorda hvar sin från konungen dem tilldelade silfvermedalj. Kyrkoherden och ordensledamoten J. Læstadius, som fått i uppdrag att tillställa lappmännen detta vederbörlig af Kungl. nåd, tolkade såväl för dem som för öfriga närvarande lappar betydelsen av detta ynnestbevis. Talaren betonade, hurusom medaljörerna genom ett i allo föredömligt uppförande och genom plikttrohet på ett för dem hedrande sätt häfdat det folk de tillhöra. Han förmanade dem likväl att icke på något sätt yfvas över utmärkelsen, som visserligen väl vore en hed för dem, men vore tillkommen ytterst genom Honom, som gifvit oss lifvet och bevarat det åt oss och hos hvilken vi först och sist böra afbördas vår tacksamhetsskuld."

Pavva Lars Tuorda t. v. och Anders Rassa
t. h.
Efter ett atelierfotografi.

ihop. Från sin stuga vid Nautijaur begav han sig i slutet av november 1917 till lapparna vid Sitojaure för att skaffa en slakträn. Någon sådan fick han dock ej men väl något kött. Han måtte dock ha överansträngt sig genom den långa skidränningen, minst 5 mil, varför han på hemvägen tappade orienteringen och ej heller förmådde göra upp eld, utan förfrös. Han hade då endast omkr. 5 km kvar till stugan. Han var vid denna tid ej heller någon ungdom längre utan fyllda 73 år.

Pavva Lars Tuorda (f. den 25/12 1847) var en man av helt annan resning. Jag träffade även honom sommaren 1895, då han med sin hustru och två barn flyttade i fjällen. Han kom själv och sökte upp mig i mitt läger på Pelaslätten ett par mil sydost om Sarektjåkko. Vi kommo överens att, sedan jag flyttat närmare Mikkaglacieren, tillsammans göra en bestigning av den bekanta toppen, den högsta i trakten. Tuorda hade redan deltagit i de föregående mycket omtalade bestigningarna av Sarektjåkko, nämligen med kartografen Bucht sommaren 1879 och två år senare med M. Charles Rabot från Paris. Båda gångerna angreps toppen från norra sidan, där den är rätt så brant. Det är att förmoda, att Pavva Lars, som den tiden var en ganska ung man och helt visst av en ovanlig spänstighet, spelat en stor roll för den lyckliga utgången av dessa märkliga bestigningar.

Både Pavva Lars och jag hade våra läger söder om Sarektjåkko och det låg därför närmast till hands att välja vägen över Mikkaglacieren. Jag har i Turistföreningens årsskrift för 1896 lämnat en utförlig redogörelse för denna bestigning, varför den här kan förbigås.

Två år senare, 1897, hade jag tillfälle att ännu närmare göra mig bekant med Pavva Lars. Han följde mig då hela sommaren på en vidsträckt resa, som omfattade så gott som hela Sarekfjällkomplexet. Min tidigare uppfattning av Lars såsom en utmärkt fjällman vann här ytterligare bekräftelse. Vilket uppdrag man än gav honom, utförde han det alltid väl och plikttroget. Jag skickade honom flera gånger att bygga rösen på höga toppar i och för triangelmätningen. Det gjorde han alltid utmärkt. I terrängen hittade han storartat och kände alla namn, som lapparna använde på där förekommande topografiska detaljer. En stor del av det av mig insamlade namnförrådet har jag från honom.

Pavva Lars hade helt visst varit rätt förmögen, men så fick han otur med renarna och kom på obestånd. Hans hälsa försvagades även, kanske just därför, att han aldrig sparade sina krafter, då det gällde att genomföra ett uppdrag. Något före sekelskiftet slutade han att flytta såsom renskötande lapp och slog sig ned vid foten av berget Petsetjuoppam vid Nautasättno ett stycke söder om älvens utflöde ur Nautijaur, omkring 1 mil norr om Randijaur. På grund av sina förtjänster fick han sig här tilldelat en jordlott om 120 hektar, delvis skogbärande; dessutom gjordes en insamling, som satte honom i stånd att bygga en stuga. Här lär han ha haft det alldeles utmärkt. Hårtill bidrog i hög grad, att hans hustru hade en enastående förmåga att hålla huset snyggt och rent, vilket annars ej så ofta är fallet just med lappar, som slå sig ned i fasta bostäder. Han fick dock ej njuta så många år av denna trevnad, ty redan 1911 dog han i lungtuberkulos. Han var då 63½ år gammal.¹⁾

¹⁾ En del av dessa uppgifter angående Pavva Lars Tuordas och Anders Rasses senare öden har jag erhållit av komministern H. Grundström i Jokkmokk och kronojägare A. Pettersson i Randijaur.

